Ympäristövaliokunta
00102 EDUSKUNTA
YmV@eduskunta.fi

ASIA: E9/2024 vp
Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto teollisesta hiilenhallinnasta EU:ssa

Ympäristöministeriön kirjallinen lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Ympäristöministeriö kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston selvityksestä eduskunnalle koskien komission tiedonantoa teollisesta hiilenhallinnasta EU:ssa.

Tiedonanto ”Kohti kunnianhimoista teollista hiilenhallintaa EU:ssa” julkaistiin 6.2.2024 samaan aikaan tiedonannon ”EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä” kanssa.

”Kohti kunnianhimoista teollista hiilenhallintaa EU:ssa” -tiedonannossa todetaan, että EU:n on kehitettävä yhteinen ja kattava politiikka- ja investointikehys kaikkia teollisen hiilenhallinnan näkökohtia varten. Tämä tarvitaan, jotta ilmastoneutraalius voidaan saavuttaa vuoteen 2050 mennessä ja jotta EU:n taloudella olisi kaikki keinot saavuttaa vuoden 2040 ilmastotavoite,

Säädösehdotukset jäävät seuraavalle komissiolle.

Ympäristöministeriö yhtyy valtioneuvoston kantoihin ja haluaa korostaa näistä seuraavia:

Suomi yhtyy komission näkemykseen, että EU tarvitsee teollisen hiilenhallinnan strategian osana ilmastonmuutoksen vastaisia politiikkatoimia EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Ilmastotavoitteet vaativat sekä päästövähennyksiä että nielujen vahvistamista. 2040 ilmastotavoitteen saavuttamiseksi päästöjä tulisi vähentää kaikilla sektoreilla. Tämän lisäksi tarvitaan teollista hiilenhallintaa erityisesti vaikeasti vähennettävien päästöjen hillitsemistoimien täydentämiseksi ja negatiivisten päästöjen saavuttamiseksi.

EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitetta koskevaa tiedonantoa varten tehtyjen mallinnusten mukaan vuoteen 2040 mennessä olisi otettava talteen noin 280 miljoonaa tonnia ja vuoteen 2050 mennessä noin 450 miljoonaa tonnia hiilidioksidia. Vuoteen 2040 mennessä lähes puolet vuosittain talteen otettavasta hiilidioksidista olisi otettava talteen biogeenisistä lähteistä tai suoraan ilmakehästä. Tiedonannossa on myös todettu jäsenmaiden kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien luonnoksiin perustuen, että vuonna 2030 otettaisiin vuosittain talteen 34,1 miljoonaa tonnia hiilidioksidia, josta 5,1 miljoonaa tonnia biogeenisistä

lähteistä. Jäsenvaltioiden arvioima yhteenlaskettu varastointikapasiteetti olisi 39,3 miljoonaa tonnia vuodessa vuonna 2030.

Suomi pitää erittäin tärkeänä, että EU:n energia- ja ilmastosäädöskehikkoon luodaan kannustin teknisille nieluille eli biogeenisen tai suoraan ilmasta talteen otetun hiilidioksidin pysyvälle varastoinnille. Suomi korostaa erityisesti myös komission tunnistamaa biogeenisen hiilidioksidin talteenoton roolia negatiivisten päästöjen mahdollistajana ja painottaa, että tulevassa sääntelyssä tulee erottaa biogeeninen ja fossiilinen hiilidioksidi.

Tekniset keinot, joihin sisältyy hiilidioksidin talteenottoa, hyötykäyttöä tai varastointia ovat ilmastovaikutuksiltaan erilaisia. Negatiivisia päästöjä voidaan tuottaa ainoastaan varastoitaessa biogeeninen tai ilmasta talteen otettu hiilidioksidi pysyvästi. Tiedonannossa tuodaan esille, että tällä hetkellä ainoa kannustin EU-tasolla on innovaatiorahasto ja lisäksi investointipäätökset voivat nojautua myös valtiontukeen tai vapaaehtoisiin hiilimarkkinoihin. Tuleekin luoda riittäviä EU-tason velvoitteita ja kannustimia myös teknisten nielujen käyttöönotolle mahdollistamaan EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2050 mennessä.

Suomi pitää myös perusteltuna tarkastella teollisen hiilenhallinnan ratkaisujen päästölaskennan kehittämistä, jotta lasketut ilmastohyödyt ovat paikkansapitäviä. Suomi pitää kannatettavana edistää kansainvälisellä tasolla päästöjen raportointiin ja laskentaan liittyvää kehitystyötä, jotta teollisen hiilenhallinnan ratkaisut lasketaan yhtenäisin säännöin ja voidaan sisällyttää YK:n ilmastosopimuksen läpinäkyvyyskehikkoon.

Teollisten hiilenhallinnan ratkaisujen päästölaskentaan sisältyy avoimia kysymyksiä sekä kansainvälisellä että EU-tasolla. IPCC:n 60. yleiskokouksessa tammikuussa 2024 päätettiin menetelmätyöstä koskien hiilen talteenottoteknologiota (ml hiilidioksidin talteenotto, hyötykäyttö ja varastointi). Menetelmäraportti valmistuu vuonna 2027. EU-tasolla päästölaskennan kehittymiseen vaikuttavat mm. päästöjen raportointia ja laskentaa ohjaavat säädökset. On tärkeää, että päästölaskennan kehittäminen johtaa siihen, että lasketut ilmastohyödyt ovat paikkansapitäviä.

Suomi pitää komission tavoin tärkeänä varmistaa riittävä varastointikapasiteetti ja selkeät puitteet varastoihin pääsylle, ettei geologisiin varastoihin pääsystä muodostu hidaste hiilidioksidin talteenottohankkeiden etenemiselle. Suomi näkee, että tulee olla tarvittaessa mahdollista täydentää sopimuksellisia puitteita maiden välisellä kahdenvälisellä sopimuksella tai muulla järjestelyllä, mikäli EU-lainsäädännön kattavuudessa todetaan puutteita.

Suomessa ei ole nykytiedon mukaan hiilidioksidin pysyvään varastointiin soveltuvia geologisia muodostumia, joten hiilidioksidi jouduttaisiin kuljettamaan Suomesta laivakuljetuksella varastoitavaksi Suomen ulkopuolelle.

Lontoon pöytäkirjaan vuonna 2009 tehty muutos sallii hiilidioksidin viennin valtiosta toiseen mereen laskettavaksi varastointia varten, jos kyseiset valtiot ovat tehneet asiasta sopimuksen tai sitoutuneet muuhun järjestelyyn. Tiedonannon mukaan Euroopan talousalueen (ETA) jäsenvaltioiden osalta täytäntöön pantu EU:n oikeudellinen kehys olisi asiaankuuluva sopimuspuolten välinen järjestely. EU:n lainsäädäntö on kuitenkin kehittymässä ja siinä voi olla vielä puutteita, joita tulee olla tarvittaessa mahdollista täydentää kahdenvälisellä sopimuksella tai muulla järjestelyllä.